

РОЗВИТОК НАВИЧОК МАЙБУТНЬОГО (SOFT SKILLS) – НОВІ ВИКЛИКИ ПЕРЕД УКРАЇНСЬКОЮ ШКОЛОЮ

Полонська Тамара Костянтинівна,

канд. пед. наук, ст. наук. співроб, ст. наук. співроб.

Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ

Ювілейний 50-й Всесвітній економічний форум у Давосі (січень 2020 р.) пройшов під знаком кліматичних проблем. Проте велику увагу було приділено питанню значних освітніх змін, які передбачаються напередодні Четвертої індустріальної революції. У центрі уваги Форуму опинилася тема навичок майбутнього, актуальних для успішної кар'єри. Було підраховано, що до 2022 року в основних економіках з'явиться 133 млн нових вакансій, а до 2030 року потрібно перенавчити 1 млрд людей, тому що 42% базових навичок у найближчому майбутньому докорінно зміняться. Порівняємо окреслені на Форумі десять навичок на 2025 рік [1] із попередніми прогнозами на 2020 рік, зробленими на Форумі в Давосі у 2016 році [2].

2025 рік	2020 рік
1. Аналітичне мислення та інноваційність.	1. Розв'язання складних проблем.
2. Активне навчання та стратегії навчання.	2. Критичне мислення.
3. Розв'язання складних проблем.	3. Творчість.
4. Критичне мислення та аналіз.	4. Управління людьми.
5. Креативність, оригінальність та ініціативність.	5. Взаємодія з іншими.
6. Лідерство та соціальний вплив.	6. Емоційний інтелект.
7. Використання технологій, моніторинг і контроль.	7. Оцінка та прийняття рішення.
8. Створення технологій та програмування.	8. Орієнтація на сервіс.
9. Витривалість, стресостійкість і гнучкість.	9. Ведення переговорів.
10. Логічна аргументація, розв'язання проблем і формування ідей.	10. Когнітивна гнучкість.

Як показує порівняльний аналіз, лише дві навички («Розв'язання складних проблем» і «Критичне мислення + аналіз») залишилися в новому списку. Якщо у 2020 році перші два місця було віддано навичкам «Розв'язання складних проблем» і «Критичне мислення», то через п'ять років вони перемістяться на третє і четверте місця, натомість перші позиції займуть «Аналітичне мислення та інноваційність» і «Активне навчання та стратегії навчання». Заміна восьми навичок іншими не означає повної втрати їх актуальності. У перехідний період

THE COMBINATION OF THEORY AND PRACTICE, EXPERIENCE AND PERSPECTIVES

до 2025 року вони будуть необхідними до того часу, доки нові навички не наберуть своєї вагомості.

У сучасних умовах майбутній фахівець – це не тільки кваліфікований працівник, а й людина, яка володіє здатністю швидко адаптуватися до вимог ринку праці, мобільністю, комунікативними компетентностями, креативним мисленням, навичками самопрезентації, толерантним ставленням до оточуючих і прагненням до особистісного та професійного розвитку. Якщо 20–25 років тому для роботодавця цінним був фахівець, який мав диплом вищої освіти, то наразі все більше вимог ставиться до таких його особистісних якостей, як: комунікабельність, урівноваженість, креативність, уміння вести перемовини, уміння швидко реагувати в нестандартних ситуаціях тощо. Тобто, уже сьогодні потрібно стає культура, що сприяє розвитку так званих м'яких навичок.

М'які або гнучкі навички (*англ.* soft skills) – це вміння, які виробляються впродовж життя людини. Це її особистісні якості, які не піддаються вимірюванню, зокрема: соціальні навички, сила волі, завзятість, креативність, уміння протистояти стресам, знаходити спільну мову з оточуючими, спроможність адаптуватися до життєвих змін, здатність до навчання тощо. Але головний складник таких навичок – готовність до подальшого саморозвитку. Розвиток soft skills передбачає високий рівень емоційного інтелекту (EQ – emotional quotient), тобто вміння індивіда усвідомлювати свої емоції та керувати ними, а також розуміти почуття інших людей.

М'яким навичкам протиставляються тверді або професійні навички (*англ.* hard skills). Це те, чим можна оволодіти в навчальних закладах (іноземні мови, програмування, математика, фізика, біологія, водіння автомобіля тощо), тобто предметні знання й навички. При освоєнні hard skills важливим є високий рівень інтелекту людини (IQ – intelligence quotient), тобто її розумових здібностей.

Результати дослідження, проведеного в Гарвардському університеті та Стенфордському дослідницькому інституті говорять про те, що частка hard skills в успішності фахівця становить усього 15%, тоді як soft skills – 85% [3].

Одне із завдань освітньої системи на сьогоднішній день – підготувати компетентну освічену людину, яка бажає активно виконувати аналітичну й творчу роботу, має мотивацію до саморозвитку та самореалізації. І реалізувати це амбітне завдання потрібно починати уже з початкової школи.

Основну увагу школа приділяє розвитку твердих навичок. Але учням потрібно, окрім знань, дати ті навички XXI століття, які допоможуть їм стати успішними та щасливими в дорослому житті. Чинні нормативні документи про освіту певною мірою передбачають розвиток тих чи інших м'яких навичок.

Так, відповідно до «Закону про освіту» головною метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній

THE COMBINATION OF THEORY AND PRACTICE, EXPERIENCE AND PERSPECTIVES

людині для успішної життєдіяльності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність [4].

Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, особистий, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів; їхні потреби та інтереси, які мотивують до навчання; знання, уміння і ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях. Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, уміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Отже, перші кроки щодо становлення навичок майбутнього в учнів українською школою зроблено. Для формування та розвитку soft skills доцільним буде, на нашу думку, застосування на уроках технологій розвитку критичного мислення («Мозковий штурм», «Кластер», «Карта розуму», «Мікрофон», «Сенкан», «Коло ідей», «Акваріум», «Займи позицію», «Ажурна плитка», «Діаграма Венна», «ПРЕС» та ін.), проблемного навчання, проєктної та ігрової діяльності, навчання у співпраці, кейс-методу, рольового моделювання, сучасних цифрових технологій тощо.

Список літератури

1. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>
2. The 10 skills you need to thrive the Fourth Industrial Revolution. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>
3. Какие компетенции важны для профессионального развития. URL: <https://medium.com/@marknelyubin/способности-и-компетенции-которые-важны-для-достижения-успеха-9b3b46b9ac9d>
4. Закон України «Про освіту» : Постанова Верховної Ради від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями, редакція від 01.01.2021 № 978-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>